

Αθήνα, 30/9/2021

Το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας και το Παρατηρητήριο Αναδάσωσης 2021 κλήθηκαν να μετάσχουν (28/9/2021) στη συνεδρίαση της **Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος της Βουλής των Ελλήνων**, με θέμα «**Περιβαλλοντικές διαστάσεις των σχεδίων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών**».

Ακολουθεί η ενημέρωση του Προέδρου του Επιμελητηρίου κ. Γεώργιου Χριστοφορίδη προς τα μέλη της Επιτροπής.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Ευχαριστώ την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος της Βουλής των Ελλήνων και την Πρόεδρό της για την πρόσκληση στη σημερινή συνεδρίαση.

Το θέμα της αναδεικνύει επιτέλους κάτι το οποίο τείνει να υποβαθμιστεί, ίσως και να λησμονηθεί. Ότι δηλαδή **η τραγική καταστροφή του φετινού καλοκαιριού είναι προεχόντως περιβαλλοντική**. Καταστροφή τεράστιου τμήματος του φυσικού κεφαλαίου της Χώρας, δασών, όχι απλώς δέντρων, τοπίου και γεωργικής γης. Η καταστροφή αυτή έπληξε οικισμούς και άλλες εγκαταστάσεις και συμπαρέσυρε την τοπική οικονομία: γεωργία, κτηνοτροφία, ρητινοσυλλογή, μελισσοκομία, μεταποίηση, τουρισμό κ.λπ.

Ο περιβαλλοντικός χαρακτήρας της καταστροφής είναι και ο κρίσιμος παράγων που καθορίζει το περιεχόμενο, τα κριτήρια και **ιδίως τα όρια** του αποκαταστατικού εγχειρήματος. Η καμμένη φύση δεν είναι πεδίο ελεύθερο από κάθε περιορισμό, ανοιχτό σε κάθε «δημιουργική» παρέμβαση. Κάτι τέτοιο μπορεί να ισχύει για το αστικό περιβάλλον. Μια πόλη λ.χ. που ισοπεδώθηκε από σεισμό η πυρκαγιά, αφήνει ίσως κάποια περιθώρια για εκσυγχρονισμό ή διόρθωση λαθών στον πολεοδομικό της σχεδιασμό. Αυτό δεν ισχύει όμως για τη φύση. Η φύση δεν έχει κάνει λάθη, τα οικοσυστήματα, τα δάση, τα ρέματα, το φυσικό ανάγλυφο, το τοπίο δεν επιδέχονται διορθωτικές παρεμβάσεις και επανασχεδιασμό. Χρειάζονται χρόνο, χώρο και ησυχία για να λειτουργήσουν οι φυσικές διαδικασίες αναγέννησης, υποβοηθούμενες αν, όπως και όσο χρειάζεται.

Για να αποκατασταθούν τα οικοσυστήματα καθ' εαυτά χρειάζονται πράγματα λίγο-πολύ απλά. **Κήρυξη αναδάσωσης** που θα διασφαλίζει ότι τα όριά τους θα

παραμείνουν αμετακίνητα στην ίδια θέση, χωρίς λάθη και παραλείψεις, εσκεμμένες και μη. **Υποστήριξη της αναδάσωσης** από τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες σύμφωνα με την δασολογική επιστήμη, ώστε να αποφευχθούν πρόχειρες και αποσπασματικές παρεμβάσεις από μη ειδικούς που θα επιφέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα. Αυτά απαιτεί η διαδικασία της αποκατάστασης. Η αλήθεια βέβαια είναι ότι το εγχείρημα της αποκατάστασης δεν είναι καθόλου απλό, ακριβώς γιατί τα δάση δεν υπάρχουν μόνο τους. Η περιβαλλοντική αποκατάσταση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αποκατάσταση της γεωργικής γης και του πρωτογενούς τομέα, την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων οικισμών, τη στήριξη και αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας, τη συγκράτηση των πληθυσμών κ.λπ. Για να αποκατασταθούν όλα αυτά το γρηγορότερο δυνατόν, χωρίς όμως να πληγεί το προστατευτέο φυσικό περιβάλλον, η πολύτιμη γεωργική γη, το τοπίο και η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της περιοχής, απαιτείται κεντρικός σχεδιασμός από το κράτος, ιεράρχηση προτεραιοτήτων, συντονισμός δημοσίων υπηρεσιών με διαφορετικές αρμοδιότητες και αποτελεσματικοί έλεγχοι και εποπτεία του όλου εγχειρήματος, ακριβώς γιατί προέχει η προστασία των αναδασωτέων από κάθε άλλη χρήση, όπως επιτάσσει το Σύνταγμα.

Το μέγεθος της φετινής καταστροφής που έπληξε όλη σχεδόν την Ελλάδα (**Εύβοια, Αττική, Πελοπόννησος, Β. Ελλάδα** κ.α.), θα επέβαλλε ίσως τη δημιουργία κάποιων **νέων οργανωτικών δομών, πάντοτε μέσα στο ίδιο το κράτος**, λ.χ. ειδικές Υπηρεσίες με αποκεντρωμένες κατά περιοχή αρμοδιότητες που θα καλύπτουν την ύλη περισσότερων Υπουργείων. Αυτό είναι το πρώτο θέμα που θα έπρεπε να είχε απασχολήσει την Κυβέρνηση. Εκείνη όμως διάλεξε διαφορετικό δρόμο.

Γι' αυτό και σήμερα βρισκόμαστε εδώ για να αναδείξουμε, ως Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Παρατηρητήριο Αναδάσωσης 2021, κάτι ριζικά διαφορετικό από τις περιβαλλοντικές διαστάσεις σχεδίων που εκπονεί το κράτος για την αποκατάσταση πυρόπληκτων περιοχών. **Πέραν του ότι, στην προκειμένη περίπτωση, τα σχέδια φαίνεται να αφορούν μόνο την Εύβοια, πάντως ούτε το κράτος τα εκπόνησε ούτε περιορίζονται στην αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν από τις πυρκαγιές.** Εξηγούμαι.

Τα σχέδια που μας παρουσιάστηκαν **υπερβαίνουν** κατά πολύ το αντικείμενο και τα όρια μιας αποκαταστατικής διαδικασίας. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα μείζον εγχείρημα χωρίς προηγούμενο, το οποίο συνίσταται στην **«επανάδρυση»** (για να χρησιμοποιήσω και έναν δημοφιλή όρο) **της Εύβοιας.**

Πώς έγινε η μετάβαση αυτή, δηλαδή από την αποκατάσταση στην επανάδρυση; Μήπως η απάντηση βρίσκεται στη λέξη **«ευκαιρία»** που συναντήσαμε συχνά σε σχετικές ανακοινώσεις. “Ευκαιρία”, όπως υποδηλώνει και η λέξη, σημαίνει ευνοϊκές περιστάσεις και συγκυρίες που επιτρέπουν την επίτευξη κάποιων σκοπών που, υπό

άλλες συνθήκες, δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν. Και διερωτώμαι: **Για ποιον άραγε λόγο είναι ευκαιρία η καταστροφή μιας περιοχής όπως η Εύβοια;** Γιατί είναι η Εύβοια πιο ελκυστική σήμερα, με το οδυνηρά κατεστραμμένο της πρόσωπο και τους απελπισμένους κατοίκους, απ' ό,τι χτες που ήταν καταπράσινη, με δάση, οικοτόπους, γραφικά χωριά, χλωρίδα και πανίδα μοναδικά στο είδος τους; **Τι δεν μπορούσε να συμβεί σε αυτήν χτες αλλά επιτρέπεται να συμβεί σήμερα;** Η οδυνηρή εμπειρία ανάλογων φυσικών καταστροφών σε άλλες χώρες μας διδάσκει ότι η «ευκαιρία» συχνά συνίσταται στην **κεφαλαιοποίηση της συμφοράς**. Στην ανεξέλεγκτη δηλαδή εισβολή συμφερόντων που μεταβάλλουν άρδην το περιβάλλον, τη φυσιογνωμία και τον τρόπο ζωής μιας περιοχής, παραμερίζοντας, εν ονόματι της έκτακτης ανάγκης, πραγματικά εμπόδια και νομικές διαδικασίες που ίσχυαν μέχρι τότε και αξιοποιώντας την απόγνωση των κατοίκων που έχουν δικαιολογημένα απολέσει τις αντιστάσεις τους.

Αυτό, υποθέτω εξ ορισμού, κανείς δεν θα ήθελε να συμβεί και στη Χώρα μας. **Για να δούμε όμως τι συμβαίνει πράγματι.** Όπως προκύπτει από τις σχετικές ανακοινώσεις αλλά και την παρουσίαση των σημερινών προτάσεων, όλες οι σημαντικές αποφάσεις φαίνεται να έχουν ήδη ληφθεί, έστω κι αν δεν έχουν αποτυπωθεί σε νομικά κείμενα.

Απόφαση πρώτη: Η λεγόμενη αποκατάσταση της Εύβοιας δεν θα περιοριστεί στο ειδικό της αντικείμενο, όπως το περιέγραψα παραπάνω. **Θα συνίσταται σε πλήρη επανασχεδιασμό της περιοχής σε χωροταξικό και πολεοδομικό επίπεδο**, ο οποίος θα καλύπτει όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας: υποδομές, οικονομία, τουρισμό, παιδεία, πολιτισμό κ.λπ.

Απόφαση δεύτερη: Ο εκ βάθρων αυτός επανασχεδιασμός προηγείται πράγματι της περιβαλλοντικής αποκατάστασης. **Χωρίς δηλαδή να έχουν οριοθετηθεί οι αναδασωτέες εκτάσεις** -νομική διαδικασία συνταγματικά επιβεβλημένη και καθόλου απλή, αφού μιλάμε για εκατοντάδες χιλιάδες στρέμματα- **έχουν ανατεθεί και εκπονούνται μελέτες εφ' όλης της ύλης και εφ' όλης της περιοχής.**

Απόφαση τρίτη: Το όλο εγχείρημα, όπως τουλάχιστον προκύπτει από το σχετικό διάγραμμα με τίτλο «**Διαγραμματική Απεικόνιση Μηχανισμού Διακυβέρνησης του Master Plan**», αποφασίστηκε από τον Πρωθυπουργό, ο οποίος ανέθεσε τις σχετικές αρμοδιότητες κατάστρωσης του Σχεδίου στην «Ειδική Επιτροπή Ανασυγκρότησης της Βόρειας Εύβοιας». Υπό την Επιτροπή αυτή λειτουργεί μια Steering Committee (εκτελεστική επιτροπή) για το συντονισμό του έργου, η οποία χρησιμοποιεί εργαλεία και διαχειρίζεται τις πηγές χρηματοδότησης. Υποστηρίζεται από την PwC (υποθέτω εννοεί την Price Waterhouse and Coopers) και επικοινωνεί με τα Υπουργεία (χωρίς να υπόκειται σε αυτά), την Περιφέρεια και τους λοιπούς φορείς.

Για την ανασυγκρότηση της Βόρειας Εύβοιας, η οποία περιλαμβάνει 10 πυλώνες, **έχουν ανατεθεί 10 μελέτες**, μεταξύ άλλων, το Master Plan της ανασυγκρότησης, το

Master Plan των υποδομών, το Master Plan για το νέο δάσος (αλήθεια, τι σημαίνει νέο δάσος), τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια, Μελέτη της νέας τουριστικής ταυτότητας κ.λπ. **Οι ανάδοχοι των 8 μελετών έχουν ήδη επιλεγεί.** Δύο μελέτες έχουν ανατεθεί στην ETAM Α.Ε. Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, δύο στη Dianeosis, μία στην Toposophy κ.λπ., ενώ οι άλλοι δύο ανάδοχοι θα επιλεγούν από τον Δημήτρη Οικονόμου και το Ίδρυμα Καπετάν Βασίλη και Κάρμεν Κωνσταντακόπουλου, αντίστοιχα. Χορηγοί των μελετών είναι η Dianeosis (δύο μελέτες), το Σωματείο Διάζωμα (4 μελέτες), η Toposophy κ.λπ.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει αναμφισβήτητα ότι το λεγόμενο εγχείρημα αποκατάστασης αποτελεί πράγματι, σύμφωνα τουλάχιστον με την ισχύουσα νομοθεσία, ένα **νέο “Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο της Εύβοιας”**. Είναι μάλιστα και κάτι παραπάνω, αφού, όπως προκύπτει από τα αντικείμενα των μελετών, δεν περιορίζεται στη θέσπιση γενικών αρχών και κατευθύνσεων (όπως κάνουν τα Περιφερειακά Σχέδια). Αντίθετα, υπεισέρχεται και υποκαθιστά και τα επόμενα επίπεδα του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, αφού φτάνει μέχρι και την εκπόνηση ειδικών πολεοδομικών σχεδίων, συνενώσεις οικισμών κ.λπ. (Τι σημαίνει άραγε αυτό; Ότι θα οικοδομηθούν οι δασικές και η γεωργική γη που μεσολαβούν ανάμεσα στους αγροτικούς οικισμούς της Εύβοιας;)

Όπως ήταν φυσικό, διερωτήθηκα μήπως υπάρχει κάποια νομοθετική ρύθμιση με την οποία η Βουλή αποφάσισε να τροποποιήσει την ισχύουσα νομοθεσία, και δη τη νομοθεσία περί χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και τη νομοθεσία περί ανάθεσης μελετών. Τέτοια ρύθμιση δεν μπορεί βέβαια να θεωρηθεί η διάταξη του Νόμου 5622/2019 (περί επιτελικού κράτους), σύμφωνα με την οποία ο Πρωθυπουργός συνιστά επιτροπές για την υποβοήθηση του έργου του, με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, τη σύνταξη προγραμμάτων ή νομοσχεδίων, στις οποίες μπορεί να μετέχουν και ιδιώτες. **Η διαδικασία χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού είναι ήδη νομοθετημένη** και αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε **πολλά στάδια και διεξάγεται από τα όργανα της επαγγελματικής Δημόσιας Διοίκησης**, τα οποία ασκούν ουσιαστικές αρμοδιότητες αντίστοιχες προς τις ειδικότητές τους. Η διαδικασία αυτή προδήλως **δεν μπορεί να υποκατασταθεί από την απλή υπογραφή ή έγκριση σχεδίων** που έχουν εκπονήσει με δικά τους στελέχη και δικές τους διαδικασίες κάποιοι ιδιώτες, όσο έμπειροι και έγκριτοι κι αν είναι αυτοί.

Υπενθυμίζω ότι, κατά το Σύνταγμα και την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, **ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός ανήκει στον σκληρό πυρήνα του κράτους** και δεν μπορεί να εκχωρηθεί ούτε καν στην τοπική αυτοδιοίκηση. Όσο για τη **νομοθεσία περί ανάθεσης μελετών**, και αυτή είναι ιδιαίτερα τυπική και μάλιστα σε επίπεδο ενωσιακού δικαίου, ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα των μελετών, η διαφάνεια και ιδίως οι αρχές του ανταγωνισμού.

Ρύθμιση, λοιπόν, που να αφαιρεί τις σχετικές αρμοδιότητες από τα αντίστοιχα Υπουργεία και να εξουσιοδοτεί τον Πρωθυπουργό να τις αναθέσει σε Επιτροπή, δεν βρήκα και διορθώστε με αν κάνω λάθος. Ακόμα βέβαια και αν υπήρχε ή αν θεσπιστεί αύριο μεθαύριο, θα γεννούσε πρωτοφανή συνταγματικά ζητήματα. Αν δηλαδή, υπό την ισχύουσα συνταγματική τάξη, το κράτος μπορεί να επιλέξει να απεκδυθεί των συνταγματικών του υποχρεώσεων και αρμοδιοτήτων, επειδή του πέφτουν βαριές και θεωρεί ότι κάποιος άλλος μπορεί να τις κάνει καλύτερα.

Με τα δεδομένα αυτά, ποια είναι λοιπόν η φιλοσοφία πίσω από το όλο εγχείρημα;

«Πώς ονειρευόμαστε τη βόρεια Εύβοια μετά από 10 χρόνια; Ένα εθνικό υπόδειγμα», διαβάζω στην παρουσίαση της Επιτροπής. Ποιοι ακριβώς είμαστε εμείς που ονειρευόμαστε; Ο καθένας από εμάς μπορεί φυσικά να ονειρεύεται, αλλά μόνο το κράτος δικαιούται να αποφασίζει ποιο από όλα τα όνειρα θα πραγματοποιηθεί τελικά. **Και για να διασφαλιστεί ότι το κράτος αποφασίζει σωστά, με συνεκτίμηση όλων των πτυχών ενός προβλήματος και κριτήριο το δημόσιο συμφέρον, το ίδιο το Σύνταγμα καθορίζει και η νομοθεσία περαιτέρω προσδιορίζει με ακρίβεια τον τρόπο με τον οποίο οφείλει να λαμβάνει τις αποφάσεις του κάθε όργανο του κράτους (Βουλή, Κυβέρνηση, Διοίκηση και Δικαστήρια).** Κανείς δεν εξαιρείται από τις διαδικασίες αυτές, όσο υψηλά ιστάμενος κι αν είναι. Η **«σάρωση της γραφειοκρατίας»,** την οποία επαγγέλλονται σχετικά κείμενα που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο, υποδηλώνει άραγε ένα εναλλακτικό μοντέλο συνταγματικής οργάνωσης; Υπενθυμίζω ότι το σχετικό **άρθρο 26 του Συντάγματος,** το οποίο ορίζει ότι η Βουλή νομοθετεί και η Κυβέρνηση εκτελεί, δηλαδή εξειδικεύει και εφαρμόζει τους νόμους μέσω της Δημόσιας Διοίκησης που οργανώνεται σε καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία, δεν είναι δεκτικό αναθεώρησης. Και φυσικά δεν εννοεί ότι η υποχρεωτική άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών καλύπτεται με μια απλή προσυπογραφή αποφάσεων που στην πραγματικά έχουν ήδη ληφθεί από τρίτους μέχρι την τελευταία τους λεπτομέρεια. **Το ελληνικό κράτος δεν είναι tabula rasa** όπου μπορεί κανείς να αποφασίζει εκτός του πλαισίου των νομοθετημένων αρμοδιοτήτων του.

Θα κλείσω με ένα τελευταίο ζήτημα, ιδιαίτερα κρίσιμο, διότι αφορά την **ακριβή οριοθέτηση του γεωγραφικού χώρου** ο οποίος μελετάται και επί του οποίου θα υλοποιηθούν τα οικιστικά, ενεργειακά και επενδυτικά Σχέδια της Επιτροπής. Αναφέρομαι φυσικά στην υπ' αρ. **2499/2012 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας,** η οποία επικρίθηκε έντονα φέτος το καλοκαίρι. **Ποιος είναι τελικά ο χώρος τον οποίο μελετούν οι μελετητές;** Θα περιλαμβάνει και τμήματα **αναδασωτέων εκτάσεων** στις οποίες θα τοποθετηθούν, **αν όχι σήμερα πάντως αύριο, ανεμογεννήτριες** και θα εκτελεστούν και άλλα έργα **«με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία»,** όπως επιτρέπει η απόφαση αυτή; Η Κυβέρνηση δεν έχει πάντως τοποθετηθεί ακόμα στο κρίσιμο αυτό ζήτημα, με την ψήφιση δηλ. του νόμου που είναι αναγκαίος για να εξουδετερωθούν οι συνέπειες της απόφασης αυτής. Ίσως

προσδοκά το θέμα να ξεχαστεί ή, έστω, να μετατεθεί στο μέλλον, στο πλαίσιο δικαστικών διαφορών που θα κριθούν όταν τα έργα θα έχουν πλέον ολοκληρωθεί.

Αξιότιμη κυρία Πρόεδρε, αξιότιμα μέλη της Επιτροπής Περιβάλλοντος της Βουλής, συνοψίζοντας, θέλω να επαναλάβω ότι **οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παρούσας “αποκατάστασης” είναι στην κυριολεξία πρωτοφανείς και αδύνατο να προβλεφθούν.** Ακριβώς γιατί το όλο εγχείρημα, έτσι όπως έχει καταστρωθεί, υπερακοντίζει τους σκοπούς μιας αποκαταστατικής διαδικασίας και προβαίνει σε συνολικό χωροταξικό σχεδιασμό σε όλες του τις πτυχές και όλα του τα επίπεδα, υποκαθιστώντας τις ισχύουσες νομικές ρυθμίσεις και διαδικασίες. Και όπως όλοι γνωρίζουμε, **ο ορθολογικός χωροταξικός σχεδιασμός είναι το μοναδικό εργαλείο και η πραγματική ασπίδα του περιβάλλοντος.** Γι’ αυτό άλλωστε και το Σύνταγμά μας τον επιφυλάσσει ρητά και αποκλειστικά στο ίδιο το κράτος.

Σας ευχαριστώ.

Αθήνα, 28/9/2021

Γεώργιος Χριστοφορίδης

Πρόεδρος του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας

Τα μέλη της Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος της Βουλής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Καθηγητής Κωνσταντίνος Αραβώσης, *Γενικός Γραμματέας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας*, Σταύρος Μπένος, *Πρόεδρος του Σωματείου «Διάζωμα»*, Γεώργιος Πατούλης, *Περιφερειάρχης Αττικής*, Φάνης Σπανός, *Περιφερειάρχης Στερεάς Ελλάδας*, Λάμπρος Δημητρογιάννης, *Αντιπεριφερειάρχης Ενέργειας Περιβάλλοντος Φυσικών Πόρων και Χωροταξίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας*, Ευθύμης Λέκκας, *Καθηγητής Δυναμικής Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας και Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, Γεώργιος Χριστοφορίδης, *Πρόεδρος του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας*.